

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*За редакцією
доктора економічних наук,
професора І. І. Дахна*

Київ
«Центр учбової літератури»
2012

УДК 338.24:339.9(075.8)
ББК 65.290-2я73
Д 21

Дахно І. І., Бабіч Г. В., Барановська В. М., та ін.
Д 21 Зовнішньоекономічний менеджмент. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 568 с.

ISBN 978-611-01-0278-0

Навчальний посібник висвітлює актуальні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю. Книга є п'ятою у серії навчальних посібників з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, створених на кафедрі менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ). Попередніми книгами були «Зовнішньоекономічна діяльність», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Управління зовнішньоекономічною діяльністю», «Регулювання зовнішньоекономічної діяльності».

Цей посібник, як і попередні, буде у нагоді не лише у навчальному процесі, але і при вирішенні практичних питань зовнішньоекономічної діяльності.

Посібник можна використовувати у процесі викладання і вивчення таких дисциплін як «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Зовнішньоекономічна діяльність», «Право зовнішньоекономічної діяльності» тощо.

УДК 338.24:339.9(075.8)
ББК 65.290-2я73

ISBN 978-611-01-0278-0

© Дахно І. І., Бабіч Г. В.,
Барановська В. М., та ін., 2012.
© Центр учбової літератури, 2012.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

- Дахно Іван Іванович* – доктор економічних наук, професор;
Бабіч Ганна Валеріївна – магістр;
Барановська Віра Миколаївна – доктор філософії у галузі економіки;
Бовтрук Юлія Анатоліївна – доктор філософії у галузі економіки;
Варениченко Людмила Леонідівна – кандидат економічних наук;
Волинець Дар'я Сергіївна – магістр;
Гольцов Андрій Геннадійович – кандидат географічних наук;
Коломійченко Наталія Іванівна – доктор філософії у галузі економіки;
Лісовська Наталія Володимирівна – аспірант;
Тьорло Володимир Олександрович – кандидат економічних наук, доцент;
Тьорло Вікторія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент;
Хільчевська Ірина Геннадіївна – кандидат географічних наук, доцент.

ЗМІСТ

Розділ 1. Менеджмент міжнародної конкурентоспроможності	11
1.1. Теоретичні засади міжнародної конкурентоспроможності	12
1.2. Менеджмент міжнародної конкурентоспроможності підприємства	31
1.3. Література	44
Контрольні запитання	45
Розділ 2. Конкуренція	47
2.1. Вступ	47
2.2. Вітчизняні підручники та посібники з конкуренції ...	49
2.3. Глосарій вітчизняних офіційних термінів у сфері конкуренції	63
2.4. Основні ідеї Майкла Портера у сфері конкуренції	102
2.5. Література	126
Контрольні запитання	127
Розділ 3. Облік, звітність і аналіз зовнішньоекономічної діяльності	129
3.1. Навчально-методичне та правове забезпечення обліку, звітності та аналізу зовнішньоекономічної діяльності	130
3.2. Зміст окремих підручників і навчальних посібників з обліку, звітності і аналізу зовнішньоекономічної діяльності	133
3.3. Основні норми обліку, звітності і аналізу зовнішньоекономічної діяльності	146
3.4. Державна статистична звітність	151
Контрольні запитання	157
Розділ 4. Фінансові основи менеджменту зовнішньоекономічної діяльності	160
4.1. Загальні основи здійснення фінансових операцій у зовнішньоекономічній діяльності підприємств	160
4.2. Фінансові та платіжні умови договору щодо зовнішньоекономічної діяльності	162
4.3. Порядок ціноутворення в експортно-імпорتنих операціях	164

4.4. Основи організації міжнародних розрахунків та платежів	169
4.5. Валютно-фінансові операції суб'єктів ЗЕД	187
4.6. Кредитування ЗЕД	193
4.7. Література	197
Контрольні запитання	199
Розділ 5. Фінансовий аналіз зовнішньоекономічної діяльності	201
5.1. Теорія фінансового аналізу ЗЕД	202
5.2. Аналіз зовнішньоекономічного договору (контракту) ..	214
5.3. Аналіз і оцінка фінансових результатів діяльності суб'єктів ЗЕД	223
5.4. Аналіз фінансового стану зовнішньоекономічної діяльності підприємства	226
5.4.2. Аналіз фінансової стійкості (стабільності) підприємства	232
5.4.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства	235
5.5. Аналіз та оцінка ефективності експортних та імпорتنих операцій	244
5.6. Аналітичне обґрунтування рішень про утворення підприємства з іноземними інвестиціями	254
5.7. Література	256
Контрольні запитання	257
Розділ 6. Контрабанда	258
6.1. Поняття «контрабанда» та вітчизняне антиконтрабандне законодавство	258
6.2. Антиконтрабандні заходи властей України	272
6.3. Вітчизняна література про контрабанду	301
Контрольні запитання	305
Розділ 7. Відмивання «брудних грошей»	307
7.1. Поняття легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом	307
7.2. Міжнародні та національні акти, спрямовані проти «брудних грошей»	311

7.3. Міжнародні масштаби відмивання «брудних грошей» та боротьба з ним у зарубіжних країнах	324
7.4. Чинники та ознаки відмивання «брудних грошей»	332
7.5. Способи відмивання «брудних грошей»	334
7.6. Література	338
Контрольні запитання	339
Розділ 8. Лізинг	340
8.1. Історичні аспекти лізингу	340
8.2. Складові лізингу	349
8.3. Міжнародні лізингові операції	357
8.4. Література	366
Контрольні запитання	368
Розділ 9. Концесії	369
9.1. Основні поняття та міжнародні і внутрішні правові акти	369
9.2. Історія концесії	375
9.3. Договір концесії	378
9.4. Типи концесійних угод	384
9.5. Література	387
Контрольні запитання	388
Розділ 10. Мерчендайзинг	389
10.1. Поняття «мерчендайзинг»	389
10.2. Складові мерчендайзингу та його прийоми	392
10.3. Короткий глосарій з мерчендайзингу	396
10.4. Література	399
Контрольні запитання	405
Розділ 11. Франчи́за (франчайзинг)	406
11.1. Поняття франчизи	406
11.2. Історія виникнення та розвитку франчайзингу	411
11.3. Сутність франчайзингу і його види та форми	416
11.4. Франчайзинг в Україні	428
11.5. Література	439
Контрольні запитання	446

Розділ 12. Світова інтернет-комерція	447
12.1. Поняття «інтернет-комерція»	447
12.2. Зародження і розвиток світової інтернет-комерції	449
12.3. Інтернет-торгівля у сучасному світі	456
12.4. Аукціон «eBay»	462
12.5. Література	471
Контрольні запитання	472
Розділ 13. Торгпредства	474
13.1. Радянські торгпредства	474
13.2. Торгпредства незалежної України	485
13.3. Література	494
Контрольні питання	494
Розділ 14. Вендинг	496
14.1. Вендинг як вид міжнародного бізнесу	496
14.2. Міжнародні організації з вендингу	513
14.3. Міжнародні джерела з вендингу	514
14.4. Розвиток вендингу в Україні	516
14.5. Словник з вендингу	521
14.6. Гумор про вендинг	525
14.7. Література	526
Контрольні запитання	527
Тести зі спеціальності «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»	528
Тести до книги «Зовнішньоекономічний менеджмент»	548

ПЕРЕДМОВА

Ця книга є, можливо, лебединою піснею серії колективних навчальних посібників, що стосуються менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, які були створені під керівництвом д.е.н., професора І.І.Дахна на кафедрі менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ).

У згаданому серіалі до цього навчального посібника вже опубліковано:

«Зовнішньоекономічна діяльність» (2006 р.), «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» (2006 р.), «Управління зовнішньоекономічною діяльністю» (2007 р.), «Регулювання зовнішньоекономічної діяльності» (2009 р.). Посібники публікувалися київським видавництвом «Центр учбової літератури».

У навчальному посібнику «Зовнішньоекономічна діяльність» містяться такі розділи:

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
2. МІЖНАРОДНІ ГОСПОДАРСЬКІ КОНТРАКТИ
3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
4. МИТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА ПРИНЦИПИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
5. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ СПРАВИ
6. ОПОДАТКУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
7. ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
8. РИЗИКИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ СТРАХУВАННЯ
9. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
10. МАРКЕТИНГ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
11. ПАТЕНТНА ЧИСТОТА ПРОДУКЦІЇ І ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНОСТЬ

Розділи у навчальному посібнику «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» мають такі назви:

1. ЛІТЕРАТУРА З МЕНЕДЖМЕНТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
2. ЕКСПОРТНА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА ЗА УМОВ СТАНОВЛЕННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ
3. УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ВИХОДІ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ

4. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ОЗБРОЄНЬ
5. ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ
6. ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВІ ПАЛАТИ ТА ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ
7. ТОВАРНІ БІРЖІ
8. ТРАНСПОРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
9. КЕЙТРИНГ
10. ЗАРУБІЖНЕ ПАТЕНТУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
11. ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
12. ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
13. МІЖНАРОДНИЙ ДІЛОВИЙ ЕТИКЕТ
14. УКЛАДАННЯ І ВИКОНАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО КОНТРАКТУ
15. МІЖНАРОДНА ПОСЕРЕДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Навчальний посібник «**Управління зовнішньоекономічною діяльністю**» охоплює такі розділи:

1. МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ, МІЖНАРОДНИЙ ФАКТОРИНГ І ФОРФЕЙТИНГ
2. ТРАНСКОРДОННЕ І МІЖТЕРИТОРІАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
3. ІНТЕГРАЦІЯ АПК УКРАЇНИ В ЕКОНОМІКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
4. ДЕРЖАВНИЙ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИЙ КОНТРОЛЬ
5. МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА
6. ПЕРЕДАЧА (ТРАНСФЕР) ТЕХНОЛОГІЙ
7. ТІНЬОВА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
8. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ УГОД З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ
9. МІЖНАРОДНІ МОРСЬКІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ
10. КОРПОРАТИВНІ ОБЛІГАЦІЇ
11. ПОСЕРЕДНИЦЬКІ ПОСЛУГИ У МИТНІЙ СПРАВІ
12. РЕКЛАМА В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
13. ПАТЕНТНО-ЛІЦЕНЗІЙНА РОБОТА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
14. БРЕНДИНГ
15. МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

До навчального посібника «**Регулювання зовнішньоекономічної діяльності**» ввійшли такі розділи:

1. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ
2. ЛОГІСТИКА У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
3. МІЖНАРОДНИЙ КОНСАЛТИНГ
4. МАРКЕТИНГ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
5. ПОСЛУГИ – ОБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ
6. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ КРАЇН СВІТУ
7. ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ КРАЇН СВІТУ

8. ОФШОРНІ ЗОНИ, ЇХ ВИДИ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ОБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
9. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА СЕКРЕТІВ ВИРОБНИЦТВА
10. ЛІЦЕНЗІЙНА ПЕРЕДАЧА СЕКРЕТІВ ВИРОБНИЦТВА (НОУ-ХАУ) У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
11. ОХОРОНА І ЗАХИСТ СЕКРЕТІВ ВИРОБНИЦТВА ТА КОМЕРЦІЙНИХ ІДЕЙ У США
12. ВІТЧИЗНЯНА ЛІТЕРАТУРА ПРО КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ
13. ЕВОЛЮЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ
14. РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОВОЄННОМУ СРСР
15. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ СРСР У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Отже, до публікації цієї книги автори вже запропонували у попередніх чотирьох навчальних посібниках 56 тем. Увазі читача пропонується нова підбірка з 14 тем. Загальна кількість розділів у п'яти книжках сягнула 70.

Слід зізнатися, що назви книг цього серіалу є дещо умовними. Вони вживалися для того, щоб читач з першого ж погляду зрозумів – з'явилася нова книга, що стосується менеджменту ЗЕД.

Авторський колектив та його керівник намагалися зробити все від них залежне для того, щоб створити серіал, якого досі ще не було в Україні.

Очевидно, що розділи всіх п'яти книг не вичерпали тематику менеджменту зовнішньоекономічної діяльності. Керівник авторського колективу цього серіалу пропонує іншим науковцям запозичити ті ніші, які ще, можливо, існують.

Контактний телефон
професора І. І. Дахна у Києві –
494-47-32 з переключенням на 14-87.